SAROS KÖRFEZİ KUZEY KIYISINDA BİR KALE: MECİDİYE VE ÇEVRESİNDEKİ ARKEOLOJİK ARAŞTIRMALAR HAKKINDA ÖN DEĞERLENDİRME

A CASTLE ON THE NORTH COAST OF SAROS GULF: A PRELIMINARY ASSESSMENT OF ARCHAEOLOGICAL RESEARCH IN MECIDIYE AND ITS SURROUNDINGS

Ahmet YARAŞ[*] Gamze ÜSKÜPLÜ AKGÜL[**] Hasat AKGÜL[***]

ÖZET

Saros Körfezi'nin kuzey kıyısında, körfeze en hâkim konumda yer alan Mecidiye, stratejik konumu nedeniyle bölgenin en önemli kale yapılarından biridir. Kale hakkında bugüne kadar bilimsel anlamda detaylı bir kazı ve araştırma projesi yapılmamıştır. Körfezin özellikle kuzey kıyıları arkeolojik açıdan son derece bilinmezdir. 2022 yılında bakanlıktan gelen arkeolojik kazı izni doğrultusunda ilk kez bilimsel çalışmalar tarafımızca başlatılmıştır. Mecidiye Kalesi ve yakın çevresindeki yüzey buluntuları sayesinde, bölge arkeolojisine dair yakın gelecekte çok önemli yeni sonuçlar ortaya koymak mümkün olacaktır.

Bugüne kadar yeterli bilimsel çalışmanın yapılmadığı Saros Körfezi'nin kuzey kıyılarında son yıllarda ciddi ve çarpık bir yapılaşma süreci yaşanmaktadır. Mecidiye Kalesi başta olmak üzere yakın çevresinde de çok sayıda kaçak define kazısı tespit edilmiştir. Ayrıca bölgede açılan ve faaliyetlerine büyük bir hızla devam eden taş ocakları, tüm Trakya'da olduğu gibi Saros Körfezi'nin tarihi ve ekolojik bütünlüğünü de ciddi anlamda tehdit etmektedir.

Bölgede yaptığımız ön çalışmalar sonucunda, Mecidiye köyünün güneyindeki, kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu ince ve uzun dar ovanın Antik Çağ'da önemli bir koy olduğu ancak zaman içinde derelerin getirdiği alüvyonla dolduğu anlaşılmıştır. Bu koyun en kuzeydoğu ucunda, bugüne kadar lokalizasyonu yapılmamış ve henüz bilinmeyen bir yerleşme olduğu saptanmıştır. Söz konusu yerleşmenin tescil edilmesine yönelik başvurular Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne yapılmıştır.

Bugüne kadar, Saros Körfezi'nin kuzey kıyılarının MS 4. yüzyıldan Orta Çağ'a kadar kullanılmış olabileceğine dair iddialar ortaya konmuş olup bunlar farklı araştırmacılar tarafından tekrarlanmıştır. Bu araştırmada, özellikle Mecidiye Kalesi'nde toponomi ve tarihlendirme ile ilgili yapılan kısmı araştırmalar değerlendirilmiş, fotogrametrik çalışmalarla kalenin 3D modellemesi yapılmış, modelleme çerçevesinde surların eğim ve yerleşim katmanlarının izleri tespit edilmiş ve kalenin mimarisi detaylı bir şekilde belgelenmiştir. Mecidiye Kalesi'nin yüzey buluntuları ve Kuzey Saros kıyılarındaki ön araştırmalar sonucu bölgede bugüne kadar hiç bilinmeyen yeni yerleşimlerin ve yeni arkeolojik verilerin varlığı Hellenistik Dönem ve daha erken tarihlerde yerleşime sahne olduğunu ortaya koymuştur. Mecidiye Kalesi'nin, İbrice'nin bir ön karakolu, özellikle denizden gelebilecek tehlikelere karşı bir tahkimat noktası olarak kullanılmış olduğu düşünülmektedir. Birbirine bağlantılı olarak Mecidiye Kalesi ve çevresindeki Harman Tepe, Orta Tepe, Ayazmabayırı Tepe ve İbrice Limanı'nda erken dönem ve benzer buluntu örneklerinin olması yerleşmeleri kronolojik olarak birbirine bağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Trakya, Kuzey Ege, Saros Körfezi, İbrice, Toponomi

[*] Prof. Dr., Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Edirne/Türkiye, ahmetyaras@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1010-0860

[**] Arş. Gör. (Drs.), Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Edirne/Türkiye, gamzeuskuplu@trakya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7093-6910

[***] Sanat Tarihçisi, (MA), hasatakgul@hotmail.com.tr, Edirne/Türkiye, ORCID: 0000-0002-7932-474X

ABSTRACT

Mecidiye is located on the northern shore of the Saros Gulf, in the most dominant position to the bay, and is one of the most significant castle structures of the region due to its strategic location. No detailed scientific excavation or research project has been carried out for the castle so far. Especially the northern shores of the Gulf are extremely unknown from an archaeological point of view. Archaeological excavation permission was obtained from the ministry in 2022 and scientific studies were initiated by us for the first time in line with this permission. Thanks to the surface finds unearthed in Mecidiye Castle and its immediate surroundings, it is going to be possible to reveal new and significant results regarding the archeology of the region in the near future.

In recent years, a serious and distorted construction has occurred on the northern shores of the Gulf of Saros, where sufficient scientific studies have not been carried out until today. It has been determined that various illegal excavations have been carried out in the immediate vicinity, especially in Mecidiye Castle. In addition, quarries have been opened in the region and their activities are continuing at great speed, and this seriously threatens the historical and ecological integrity of the Saros Gulf, as in all Thrace.

As a result of the preliminary studies, we carried out in the region, it was determined that the thin and long narrow plain in the northeast-southwest direction in the south of Mecidiye village was a significant bay in Antiquity, but it was filled with alluvium brought by the streams over time. An uknown settlement at the northeast end of this bay that has not been localized so far has been determined. Required applications have been made for this settlement and Ortatepe to be registered by the Edirne Regional Board of Conservation of Cultural Heritage.

To date, claims have been made that the northern shores of the Gulf of Saros may have been used from the 4th century AD to the Middle Ages, and different researchers repeated this suggestion. Within the scope of this study, partial research on toponymy and dating, especially in Mecidiye Castle, are evaluated. Moreover, 3D modeling of the castle was made with photogrammetric studies, the traces of the slope and settlement layers of the walls were determined within the framework of the modeling, and the architecture of the castle was documented in detail. The surface finds of the Mecidiye Castle and the new settlements on the Northern Saros coast which have never been known until the recent preliminary research, and new archaeological data from there, reveal that it is possible to suggest an eaerlier date, as there are new archaeological data that can be dated to the Hellenistic Period. Mecidiye Castle was used as a front post of İbrice, which was the most important port of the region, and as a fortification point, especially against the trouble that may come from the sea. The correlative presence of similar and early period finds in Mecidiye Castle and Harman Tepe, Orta Tepe, Ayazmabayırı Tepe and İbrice Harbor around it, also connects these settlements chronologically.

Keywords: Eastern Thrace, Northern Aegean, Saros Gulf, İbrice, Toponym

GİRİŞ

Ege Denizi'nin kuzeydoğusunda yer alan Saros Körfezi'nin güneyini Gelibolu Yarımadası, kuzeyini ise Trakya kıyıları oluşturmaktadır. Avrupa ve Anadolu kıtasının birleşiminde stratejik öneme sahip bir geçiş noktası konumunda olan Saros Körfezi antik kaynaklarda ve Orta Çağ haritalarında birden fazla isim atıfı almıştır. Strabon, Melas Çayı'nın Ege Denizi'ne döküldüğü yeri *Melas Körfezi* olarak adlandırmıştır (Strabon: VII. Frag. 53). Saros Körfezi'nin toponomisine ait diğer tanımlamalar, özellikle Orta Çağ portolanları ve kartografik kayıtlarda; *Kardia Körfezi* (Gastaldi: 1500?-1566), *Saros Körfezi* (Bellin: 1772), *Disero Körfezi* (Callol:1700'ler), *Melas Körfezi* (Honoré: 1742), *Magarez Körfezi* (Bellin: 1772), *Megarisse Körfezi* (Fer: 1715), *Melanes Körfezi* (Robert de Vaugondy: 1756) ve *Xeros Körfezi* (Klement: 1900-1909) olarak geçmektedir (Fig. 1).[1] Körfezin güney bölgesi ve kıyıları ile Trakya Khersonesosu'nun kıstağında yer alan yerleşimler antik kaynaklarda birçok atıf almış ve yakın dönemde yapılan arkeolojik araştırmalar ile desteklenmişken, körfezin kuzey kıyısını oluşturan kısımlarla ilgili yerleşimlere ait atıflar ve araştırmalar son derece kısıtlı kalmıştır.

Mecidiye Kalesi, Saros Körfezi'nin kuzeyinde, Edirne ili Keşan ilçesine bağlı Mecidiye köyünün yaklaşık 5 km güneybatısında yer almaktadır (Fig. 2). *İtalyan Koyu* ya da *Kale Koyu* olarak adlandırılan kale ve yakın çevresi ile ilgili yeterli bilimsel arkeolojik kazı ve araştırma çalışmalarının olmaması bölgenin tarihsel topografya değerlendirmesini eksik bırakmıştır. Mecidiye ve çevresinde yapılan ilk araştırmalar, kale yapısından arta kalan mimari ve yüzey buluntuları sonucu ancak sınırlı bir şekilde mümkün olmuştur. 2022 yılında kale ve çevresinde

[1] Bazı haritalarda tarih bilgisine yer verilmediği için tarih aralıkları kartografların yaşadığı yıllar dikkate alınarak verilmiştir.

yapmış olduğumuz araştırmalar kapsamında, kalenin ve yakın çevresinin tarihsel, toponomik ve mimari tanımlarına dair yeni bulgular bölgenin ve yapılaşma süreçlerinin kronolojik olarak yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır.

BÖLGENİN KISA ARAŞTIRMA TARİHİ

Kuzey Ege kıyısındaki ilk araştırmaları, Choisieul-Gouffier'ın yüzey araştırmalarını yayınladığı 1809 tarihli çalışma oluşturmaktadır (Choisieul-Gouffier, 1842).[2] Bölgede uzun bir aradan sonra bakanlık tarafından ruhsatlandırılarak yapılan ilk bilimsel çalışmalar 1982 yılında M. Özdoğan tarafından Prehistorik yerleşim araştırmaları ile başlamış, 1986-87 yıllarına kadar sürmüştür (Özdoğan, 1983: 63-68.; Özdoğan, 1987: 157-172.; Özdoğan, 1988: 571-590). Ardından 1988 yılında M. H. Sayar bölgede Klasik ve Geç Antik Çağ Dönemi epigrafik ve tarihi coğrafya araştırmalarına başlamış, 2012 yılına kadar devam etmiştir (Sayar, 2002: 99-110.; Sayar, 2003: 51-58.; Sayar, 2013: 69-72). A. Külzer ise bölgede özellikle yer isimleri tespiti ve limanlarla ilgili yaptığı çalışmaları 2007 ve 2008 yıllarında yayınlamıştır (Külzer, 2007: 353-363.; Külzer, 2008: 415, 504-505). E. Beksaç 2011'de bölgenin Traklar ile olan kültürel kalıntılarını inceleme amaçlı Edirne ve Kırklareli illerinde arazi çalışması gerçekleştirmiştir (Beksaç, 2012: 41-50). Doğu Trakya'da kapsamlı bir yüzey araştırması yapan E. Karaca ise 2016 yılında "Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem'de Doğu Thrakia" adlı doktora tezini tamamlamış (Karaca, 2016), *Milattan Önce 1. Binde Doğu Trakya* başlığıyla kitap haline getirmiştir (Karaca, 2019). İ. H. Kurtuluş ise bölgede Bizans ve Osmanlı kaleleri ile ilgili yüzey araştırmasına 1996 yılında başlamış, 1999, 2021, 2022 yıllarında bölgeyle ilgili çalışmalarının yanı sıra "Edirne İl Sınırları İçindeki Kalelerin Tespit ve Değerlendirmesi" adlı doktora tezini hazırlayıp (Kurtuluş, 2020) daha sonra *Edirne Kaleleri* başlığıyla kitap olarak yayınlamıştır (Kurtuluş, 1997: 31-54.; Kurtuluş, 1999: 22-27.; Kurtuluş, 2021a.; Kurtuluş, 2021b: 17-36.; Kurtuluş, 2021c: 428-450). 2022 yılında ise Edirne Müzesi başkanlığında Mecidiye Kalesi'nde tarafımızca yürütülen çalışmalar doğrultusunda kalenin planı, rölövesi ve 3D modellemesi yapılarak bugünkü hali detaylı bir şekilde belgelenmiştir. (Fig. 3, 9).

Kuzey Saros kıyılarında yer alan Mecidiye Kalesi ve çevresinin jeolojisi hakkında İTÜ Avrasya Yerbilimleri Enstitüsü tarafından 2001 yılında bir çalışma yapılmıştır (Dikbaş, 2001). Bölgeye ait temel kayalar Erken Paleosen dönemde metamorfizmaya uğramış Mecidiye metamorfitleridir.[3] İbrice Limanı'nın doğu ucundan Akhoca köyüne kadar olan çizgisel hattın (Fig. 4) kuzeybatı ve güneydoğu yönlü kesitinde batıdan doğuya doğru; Orta Oligosen dönemde oluşmuş Osmancık Formasyonu (Fig. 4, mor hat), Üst Miyosen-Alt Pliyosen dönemde oluşmuş Kirazlı Formasyonu (Fig. 4, mavi hat), Alt-Orta Paleosen dönemde oluşmuş Mecidiye metamorfitleri ve Orta-Üst Eosen dönemde oluşmuş Soğucak Formasyonu (Fig. 4, sarı hat) oluşumları konunun uzmanları tarafından tespit edilmiştir (Dikbaş, 2001: 7, 9, 14, 24).

Bugün Mecidiye köyünün bulunduğu ve büyük bir kısmı alüvyon dolgu ile oluşmuş ovada kuzeydoğu-güneybatı yönlü akan üç ana nehir ve Erikli'nin kuzeyinde doğu-batı yönlü akan ve bugün üzerine baraj kurulmuş olan Şekerci Deresi bulunmaktadır (Fig. 5). Mecidiye'nin kuzeyinde yer alan Babadere ırmağına, Beyköy'ün kuzeydoğusunda bulunan ırmağa ve Mecidiye'nin içinden geçen güneydoğudaki Çınar Deresi'ne Mecidiye Barajı inşa edilmiştir. Yaklaşık 47 km²'lik bir ovayı besleyen ırmaklara toplamda dört adet baraj inşa edilmiş olması bölgenin su kaynakları bakımından zenginliğini göstermektedir. Ova boyunca güneydoğudaki dağların kenarından akan Çınar Deresi Mecidiye'nin güneydoğusundaki Orta Tepe mevkini geçerek Mecidiye Kalesi'nin bulunduğu yerden denize ulaşmaktadır. Derelerin debileri yılın yağış oranına göre yükselip azalmaktadır. Orta Tepe'den sonra doğudaki Çınar Dere'sinin adı DSİ'nin yaptığı projelerle kurutma kanalı olarak haritalara işlenmiştir. Mecidiye köyü ve çevresinde yer alan bu nehirler içerisinden aktığı vadilerden yoğun bir şekilde alüvyonu ovaya taşımıştır. Irmakların yanı sıra ovanın çevresi yüksek tepelerden ve yarlardan oluşmaktadır. Yoğun yağış zamanlarında bölgeye düşen yağmur, tepelerdeki yarlardan ovaya akmakta ve gevşek olan sedimenti taşımaktadır.

Bölgedeki alüvyon dolgu daha erken dönem tabakalarını düzensiz birikintilerle kapatmaktadır (Dikbaş, 2001: 36). Alüvyon, ovada Osmancık ve Kirazlı formasyonunun büyük bir bölümünü örtmektedir. Kirazlı Formasyonu ile Mecidiye metamorfitleri arasında kalan bölgenin örtüsü de alüvyon dolgudur. Fakat bu alüvyon dolgunun alt formasyon birimiyle ilgili bir çalışma henüz yapılmamıştır.[4] Bölgedeki alüvyonların çökelleri çakıl, kum, silt ve kil boyutundadır (Dikbaş, 2001: 36). Bölgedeki yoğun sedimantasyon zamanla ovayı doldurmuş denizin kıyı şeridinin geri çekilmesine neden olmuştur (Fig. 6). Erikli, Mecidiye ve Kale Koyu plajlarının kumsalları bu

[2] Choisieul-Gouffier (1752-1817) Osmanlı İmparatorluğu'nda Fransız Büyükelçisi olarak görev yapmış, Fransız diplomat ve antik Yunan hayranı bir aristokrattır. 1809 yılında yayınlanan kitabı, 1842 yılında düzeltilerek tekrar basılmıştır.
[3] Mecidiye metamorfitleri sleyt, fillat, metakumtaşı gibi kayalarla temsil edilir, bkz.: Dikbaş, 2001: 45.
[4] Dikbaş, 2001: Ek.1, Ek. C, Ek A'dan alınan AA Kesiti.

birimlerden türemiştir (Dikbaş, 2001: 36). Alüvyon dolgunun bölgeyi ne zaman yoğun bir şekilde doldurmaya başladığını veya denizin şu anki ovanın iç kısımlarına hangi dönemlerde nüfuz ettiğini belirlemek alüvyon dolgunun stratigrafisi ile mümkünken, bölgede henüz böyle bir bilimsel çalışma yapılmamıştır. Ancak bölgeye ait kartografik portolanlar denizin kıyı şeridi ve alüvyon dolgunun durumu hakkında yorum yapmaya yardımcı olmaktadır. Piri Reis'in *Kitab-ı Bahriye'si* (1521-1525) denizcilikle ilgili liman ve kıyıların su derinlikleri gibi detayları ele alırken, Saros Körfezi'nin limanları hakkında da bilgi vermiştir (Piri Reis: 342). Piri Reis'in portolanına göre Mecidiye Ovası'nın 15-16. yüzyılda neredeyse tamamen dolmuş veya bataklık halinde olduğunu söylemek mümkündür (Fig. 7). 18. yüzyılda Choisieul-Gouffier'ın bölgeyi bizzat dolaşarak yaptığı Saros Körfezi haritasında Harman Tepe ile kale arasındaki deniz kalenin kuzeybatı sınırına kadar içeride gösterilmiştir (Choisieul-Gouffier, 1842: C.2, Pl. 52) (Fig. 8). Bu sebeple kalenin batı girişinin liman girişi olarak kullanılmış olması muhtemeldir.

Saros Körfezi bulunduğu konum ve bölgenin ticaret ağı açısından önemli bir kesişme noktasında yer almaktadır. Körfezde yer alan Mecidiye Kalesi'nin, bir liman yerleşimi olan ve yakın tarihte bilinen ismi ile İbrice'nin sınırları içerisinde kalması hem İbrice Limanı'nın hem de kentin güvenliğinin sağlanması hususunda önemli bir noktadadır. Kale ve çevresinin Hellenistik Dönem'de Makedonyalılar, Romalılar ve Trakların birbiriyle olan çekişmelerine sahne olması bölgenin jeopolitik önemini göstermektedir.[5] Roma Dönemi'nde ise Roma ile Konstantinopolis'i birbirine bağlayan Via Egnetia'nın güneye Hellespontos'a kadar inen kuzey-güney yönlü bağlantısının bu bölgeden geçmesi dönemin yoğun yol trafiği içerisinde kaldığını göstermektedir.

MECİDİYE KALESİ'NİN MİMARİSİ

Körfezin kuzey kıyısında yer alan Mecidiye Kalesi yaklaşık 4,328 m^2'lik bir alanı kaplamaktadır (Fig. 9). Kuzeydoğu-güneybatı doğrultulu bir yamacın üzerinde topografik yapıya uygun olacak bir şekilde inşa edilmiştir. Alanın kuzeye doğru kotunun arttığı, kuzeyde ana kayanın sur sistemine dahil edildiği saptanmıştır (Fig. 10). Kalenin kuzeyde en yüksek kotu (kuzeydoğu burcu) +25,69 m, en alçak kotu ise güneyde (güneybatı suru) temelde +3,41 m'dir.

Yaklaşık 378 m uzunluğa sahip kale surlarının kalınlığı, birbirinden bağımsız iki farklı sur duvarı inşa biçimi, ana kaya üzerindeki temel sıralarının düzgün ve bosajlı yapılması ikiden fazla evreye sahip ve birçok onarım geçirdiğinin kanıtıdır (Fig. 11). Geç dönemde harç yapısının karakteristik özelliği kalede aynı dönemde inşa edilmiş tüm duvarları tespit etmemize olanak tanımaktadır. Kale surlarının görünen kısımları genellikle geç dönemlerdeki tamiratlar sonrasında yapılan duvarlardır. Surların en üst kısmını oluşturan duvarların harç yapısı deniz kumu ve kirecin ham madde olarak kullanılmasıyla oluşturulmuştur.[6] Taşların daha önce yıkılmış olan kalenin üzerine yer yer asimetrik ve strüktürel hesaplama olmadan yapılması sebebiyle geç dönem surları yıkıma uğramıştır. Yıkılmış veya ciddi hasar sonucu kullanılmaz durumda olan eski kalenin malzemeleri ile yapılan geç surların yapılış biçimi ve teknik özelliklerine bakıldığında özensiz yapıldığını söylemek mümkündür. Ana kayanın sur sistemine dahil edildiği güneybatı ve kuzeybatı kayalığı arasındaki bindirme tekniğinde yapılan duvarlar bu durumu kanıtlar niteliktedir.

Kuzey suru yaklaşık ± 18 m uzunluğu ile kalenin en kısa surudur (Fig. 12-13). Surun genişliği ± 1,80 m, kotu +23,85 m'dir. Surun orta bölümü büyük düzgün kesilmiş taşların harçsız kullanımı ile inşa edilmiştir. Nitekim bu geç devirden önce yapılan duvar tekniği erken dönemin izlerini taşımaktadır. Düzgün kesilmiş bosajlı taşların aralarında kısmen tuğla ve taş parçalarının dik vaziyette koyularak doldurulması bu duvarın restore edildiğini göstermektedir.

Doğu surunun uzunluğu ± 71 m, genişliği ± 1,85 m'dir (Fig. 12-13). Kuzey ucunda en yüksek kot +23,85 m, güney ucunda ise 7,01 m'dir. Surun kuzey köşesi kaçak kazılar sonucunda tahrip edilmiş, güney ucu ise denize doğru yıkılmıştır. Kuzey surunda düzgün kesilmiş, harçsız bindirme tekniği ile yapılan duvarın benzerini doğu duvarının temel üstü iki sırasında da görmek mümkündür (Fig. 11a).

Batı surunun uzunluğu ± 78 m, genişliği ± 2,10 m'dir. Kuzey ucundaki kotu +24,80 m, güney ucundaki kotu ise +10,01 m'dir (Fig. 12-13). Ayrıca batı surunun birden fazla onarım gördüğü art arda yapılmış destekli sur duvarından (Fig. 14) ve burcun temelindeki büyük boyutlu kesme taşlardan anlaşılmaktadır (Fig. 11b).

---

[5] Bölgedeki egemenlik yarışının antik kaynaklarda ele alınması ile ilgili örnek için bkz.: Livius, XXXIII, 3, 33-38, 33-39, 33-40. (Livius'un MÖ 197-195 yıllarında yaşanan olayları aktardığı kitabında Lysimakhia ile ilgili *"birkaç yıl önce Trakyalılar tarafından alınmış, yağmalanmış ve yakılmıştı"* sözleri bu bölgenin korunaklı kentlerinin bile sürekli tehdit altında olduğunu göstermektedir.)

[6] Benzer beyaz harç örnekleri için bkz.: Çaylak Türker, 2014: 3.; Kurtuluş, 2020: 385, 395, 433, 482, 511.

Güney surunun geç dönem duvarlarının yüzeyde kalan büyük bir kısmı yıkılmış durumdadır (Fig. 12-13). Uzunluğu ± 72 m, genişliği ± 1,65 m'dir. Surun kotu yıkılan ve sağlam kalan kısımlar arasında +11,78 m ile +6,82 m arasında değişkenlik göstermektedir.

Kalede bulunan burçlar belirli bir düzen ve simetri ihtiva etmez. Bunun sebebi, erken dönemde var olan burçların sonraki dönemlerde kullanılması, ihtiyaçlar doğrultusunda oluşturulan burçlar, dış tehditlerin değişkenliği ve arazi şartlarına bağlanabilir. Kuzeybatı ve güneybatı kayalığı ana kayanın kullanıldığı asimetrik burçlardır (Fig. 15a-15d).

Batı duvarındaki burcun duvar yapısı birden çok evreye sahiptir (Fig. 14-15e). Burca ait strüktür ögelerinin +8,5 m, +10,01 m ve +13,85 m olan değişken kotlara sahip olması burcun, kaleye geçiş yapısı veya kalenin erken dönemlerinde gemilerin kaleye yanaşmasına olanak tanıyan bir kapı olarak düşünülmesi hususunda kanıtlar sunmaktadır. Burcun temelindeki büyük düzgün kesilmiş taşlar ve kot olarak aşağıda olan kemerli yapı ögesi bu durumu desteklemektedir (Fig. 11b). Şu an Çınar Dere'nin alüvyonlarıyla dolan Mecidiye Kalesi'nin batısındaki boğaz bu kompleks yapının inşası zamanında denizin sınırlarını oluşturmaktaydı (Fig. 6). Bu dolgunun kronolojik seyrinin oluşum sürecinin bilimsel kazılarla yapılacak olan zemin etütlerinde ortaya çıkarılması planlanmaktadır.

Kuzeydoğu burcu kaleye sonradan eklenmiş burçların en büyüğüdür (Fig. 15b). Kalenin kuzey ve doğu surlarını çevreleyen yarığın kullanılmasıyla burcun derinliği ve büyüklüğü arttırılmıştır. Burcun büyüklüğü ve konumu; savunmanın yoğun olduğu bir cephe, kalenin kuzey düzlüklerinin kaleden kot olarak yüksekte olması veya giriş kapısının korunması ile ilgili olabileceği için kuzey surunda böylesine büyük bir burca ihtiyaç duyulmuş olduğu düşünülmektedir.

Doğu surunun tam ortasında +12 m kotunda surdan doğu yönüne doğru dik bir çıkıntı mevcuttur (Fig. 16). Dışarıya doğru yaklaşık 2,50 m çıkan duvarın bir burca veya savunma amaçlı mimari öğeye ait olabileceği düşünülmektedir.

Doğu ve güney surlarının birleşim noktasında bir yarın kenarına inşa edilmiş, küçük boyutlu kare plana yakın kısmen temel taşları kalmış ve yıkılmış bir burç bulunmaktadır (Fig. 15c). Bu burç kayalıkların üzerinde yer aldığı için, doğal ve diğer unsurların etkileri doğrultusunda, hasar almış ve belirli bir bölümü denize doğru yıkılmıştır.

Kaleden bağımsız olarak güney surunun deniz tarafındaki kayalıklarında mevcut olan dairesel bir yapı kalıntısı bulunmaktadır (Fig. 17). Bu yapının bir burç veya deniz feneri olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Harç yapısının karakteristik tipi kalenin geç dönemde yapılan onarım-kullanımı ile birebir örtüşmektedir.

Güney surunun batı ucunda küçük boyutta olan burç kısmi olarak sağlam kalmıştır. (Fig. 15f). Burç asimetrik olarak ana kaya üzerine en geniş yerde iç çapı 2x1,5 m boyutlarında yapılmıştır. Burcu çevreleyen duvarın kalınlığı ise 0,5 m ile 1 m arasında değişkenlik göstermektedir.

Kale içerisinde yer alan tek kapalı mekânı batı sur duvarının kuzeyinde ana kayaya oyulmuş mahzen oluşturmaktadır. (Fig. 18). Mahzenin boyutları ± 3,20x2,10 m, kotu +20,43 m'dir. Ana kayaya oyularak yapılmış görünen dört merdiveni bulunmaktadır. Eğim ve derinlik dikkate alındığında 6 veya 8 merdivenle mahzene girişin sağlandığı düşünülmektedir. Bu yapının askeri veya depolama amaçlı olarak kullanıldığı tahmin edilmektedir. Bu kapalı alanın kullanımına yönelik şu an için herhangi somut bir veri bulunmamaktadır. Bu mekânın isimlendirilmesi yüzeyde var olan kalıntılar doğrultusunda yapılmıştır. Mahzen kaçak kazılar sonucu tahribata uğramıştır.

Mahzenle batı burcu arasında ana kayaya oyulmuş derin bir çukur mevcuttur (Fig. 19). Bu çukurun kullanım amacı ile ilgili henüz bir veri mevcut değildir. Basit biçimde oyulan bu çukurun motif, figür ve yazıta sahip olmaması kullanım amacı ile ilgili şimdilik herhangi bir öneride bulunmamızı engellemektedir. Kalenin batı surunun ve kuzey surunun birleştiği yerdeki ana kaya kümesinin yüzeyinde ahşap hatıl girişleri ve merdiven oyukları mevcuttur. Bu oyuklar ve merdiven biçimindeki eşikler kaçak kazılarda dinamit patlatmaları sonucu neredeyse yok edilmiş, kalıntıların tespit edilmesi oldukça zor duruma gelmiştir. Ana kayaya oyulmuş merdivenler, sekiler ve batı burcunun tam ortasında yer alan ana kayaya oyulmuş çukurun Traklar tarafından inşa edilmiş kaya sunağı olabileceği de düşünülmektedir (Beksaç, 2012: 25; Beksaç, Nurengin Beksaç, 2017: 612).

Kaleye ait arkeolojik bilimsel kazı çalışmalarının eksikliğinden dolayı küçük buluntuların mevcudiyeti sadece yüzeyde olanlarla sınırlı kalmıştır. Seramikler kaledeki kaçak kazılar ve arazinin eğiminden dolayı akan toprakla yüzeye çıkmıştır. Tespit edilen seramikler genellikle günlük kullanım kaplarına ait olup, dönemsel olarak buluntularda çeşitlilik söz konusudur (Fig. 20). Basit seramikler dışında kazıma tekniği, yeşil ve sarı renkli sırla kaplı Bizans seramikleri görülmektedir (Fig. 21). Karaca'nın çalışmasında ise yüzey buluntusu seramiklerinden Roma Dönemi'ne tarihlediği bir dip parçası mevcuttur (Karaca, 2019: 103, Kat. Nu. 097). Erken dönemlere tarihleyebileceğimiz az sayıda da olsa MÖ 6-4. yüzyıllara ait siyah firnisli seramik parçaları da buluntular arasında yer almaktadır (Fig. 22)[7].

Mecidiye Kalesi sınırları içerisinde özellikle son yıllarda yapıldığı tespit edilmiş yirmi dört adet kaçak kazı çukuru sonucu oluşan tahribat kritik bir seviyededir. Kalenin en büyük kaçak kazı çukuru kuzeydoğu burcunda yakın zamanda yapılmış ve yaşanan tahribat sonucu mevcut burç kalıntısı neredeyse yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır.[8] Kuzeybatıda yer alan ana kaya dinamit kullanılarak tahrip edilmiş, mahzen olarak kullanıldığı düşünülen alan ise değişik ölçeklerde yıldan yıla sürekli tahribata uğramıştır.

MECİDİYE KALESİ VE YAKIN ÇEVRESİNDEKİ ARAŞTIRMALAR

Saros Körfezi kuzey kıyıları ve çevresi son zamanlarda yoğun ve çarpık yapılaşma baskısı altındadır. Bölgedeki tarım arazileri yerini ikincil konut kullanımına bırakmış, bölgenin tarihi, kültürel ve ekolojik bütünlüğü yapılaşma tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır. Bölgede önemli ve uzun süredir devam etmekte olan sorunlardan bir diğerini Mecidiye Kalesi'nin kuzeydoğusunda faaliyet gösteren taş ocakları oluşturmaktadır. Bölgeyi olumsuz etkileyen taş ocakları hem ekolojik yıkıma sebep olmakta hem de kale ve çevresindeki doğal sit ve kültürel kalıntıları tehdit etmektedir. Öyle ki son dönemlerde Mecidiye Kalesi ile Orta Tepe arasında bulunan Uzunkum sahiline ulaşım için yapılan yol çalışmaları sırasında yoğun bir tahribat yaşandığını açılan yolun kesitlerinde gözlemlenen Roma Dönemi'ne ait çatkı tipi kiremit mezarların kalıntıları ve yüzeyde bulunan yoğun stroter parçalarından anlamak mümkündür (Fig. 23). Bu sebeple Mecidiye Kalesi'nin bulunduğu tepeliğin devamı niteliğinde olan yükseltiye paralel olarak kaleden yaklaşık 500 m kuzeybatıda Çebel Tepe'ye doğru devam eden batıya bakan yamacın nekropol alanı olabileceğini düşünmekteyiz (Fig. 6).

Mecidiye Kalesi'nin kuzeydoğusunda ızgara planlı yerleşme izine dair bazı iddialar bulunmaktadır (Kurtuluş, 2021: 430-431). Külzer, İbrice Limanı yerleşiminin (yazara göre, İbrikbaba veya Magarisi) İbrice Burnu'nun güneybatısında olabileceğini düşünmektedir (Külzer, 2008: 415, 504-505). Yerinde yapılan araştırmalar sonucunda böyle bir yapılaşma izine rastlanmamıştır. Dolayısıyla başlangıçta lokasyon vermeden Külzer, daha sonra Külzer'i ve uydu görüntülerini temel alıp lokasyon veren Kurtuluş'un (Kurtuluş, 2021: 431, Harita 2) tahminleri hedefine ulaşmamıştır. Çünkü uydudan ızgara planlı yerleşim yeri gibi beliren taş yığınları ve çevresinde yaptığımız incelemeler sonucunda herhangi bir mimari kalıntıya rastlanmamıştır. Ayrıca 2005 yılına ait uydu haritasında yer alan ızgara plana ait izler arazi düzleminde mevcut değildir (Fig. 24).

Trakya'nın Ege Denizi'ndeki kıyısı Saros Körfezi kuzeyinde Mecidiye Kalesi dışında *Yayla ve Gökçetepe* kaleleri de bulunmaktadır (Kurtuluş 2020: 378-423, 477-508). Mecidiye Kalesi'nin yaklaşık yüz ölçümü 4,856 m^2, Geç Antik Çağ'a ait korunma amaçlı yerleşim olduğu düşünülen Yayla Kalesi yaklaşık 53,000 m^2, Bizans Dönemi'ne ait savunma amaçlı olduğu düşünülen Gökçetepe Kalesi'nin yüz ölçümü ise yaklaşık 1,300 m^2'dir. Kalelerin birbirlerinden kuş uçumu uzaklıkları Yayla-Mecidiye arası yaklaşık 10,367 km, Mecidiye-Gökçetepe arası ise 11,958 km'dir. Denize doğru çıkıntı yapan bir burun üzerinde yer alan Gökçetepe Kalesi, Mecidiye Kalesi'nden daha küçüktür. Büyük ölçüde tahrip olan kale savunma amaçlı olarak kullanılmış olmalıdır. Kuzey kıyılarında bulunan kaleler arasında yer alan Mecidiye ve Gökçetepe topografyanın sınırlandırdığı planlamaya bağlı olarak tasarlanmıştır. Ticaret rotaları üzerinde yer alan iki kale özellikle literatürde toponomik olarak birbiriyle karıştırılmıştır.

İbrice Limanı

İbrice Limanı, Mecidiye köyünün yaklaşık 3,5 km güneydoğusunda yer almaktadır (Fig. 6). Limanın Mecidiye Kalesi'ne deniz yolu mesafesi 3,3 km'dir. Limanda 19. yüzyılda inşa edilmiş ve günümüzde tahribata uğramış olan bir kilise kalıntısı mevcuttur (Külzer, 2008: 505). Külzer, kilisede bulunan sade işlenmiş yivsiz bir sütundan

[7] Benzer örnekler için bkz.: Hasdağlı, 2017: 42-66, Kat. No. 6-8, 9-12.

[8] Kaçak kazılarının önlenmesi için 2022 yılında Edirne Müze Müdürlüğü ve Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından Mecidiye Kalesi'ne tabela ve uyarı levhaları eklenmiş, yereldeki güvenlik güçlerinin daha ciddi tedbir almaları için gerekli yazışmalar yapılmıştır.

dolayı kilisenin Bizans Dönemi'nde yapılmış olabileceğini söylemektedir (Külzer, 2008: 505). İbrice Limanı ile ilgili Osmanlı arşiv kayıtlarında limanın tahıl ticaretinde büyük bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Liman ve çevresinde ayrıca yasadışı yollarla yabancılara veya diğer yetkili olmayan alıcılara tahıl satışının yapıldığı da bilinmektedir.[9] Limanın 1500'lü yıllardaki yoğun tahıl ticaret ağına sahip olması bölgenin tarihine de ışık tutmaktadır. Piri Reis limanla ilgili bilgiler verirken bugünkü İbrice Limanı'nın bulunduğu konumu tarif etmiştir (Piri Reis: 341-342). Piri Reis, İbrice'nin sığ bir liman olduğunu söyleyerek limana girecek gemilere uyarıda bulunmuştur. Ayrıca limanda kara yolu aracılığıyla buğdayların gemilere yüklendiğinden de bahsetmektedir ki bu durum Osmanlı arşivleriyle birebir örtüşmektedir.

İbrice Limanı'nın, İbrice yerleşimine bağlı bir liman olduğu düşünülmektedir. İbrice Limanı ve çevresindeki yapılaşmaların tarihsel süreci Bizans'ın tüm dönemlerinde yerleşim gördüğünü göstermektedir.[10] Liman ile ilgili yapılan çalışmalar genellikle Bizans ve Türk devri ile sınırlı tutulmuş, limanın kuzeybatısında yer alan erken dönem yapılaşmasına ait yüzey seramik buluntuları dikkate alınmamıştır (Fig. 25). Yüzeyde bulunan ticari amphora yoğunluğu ve MÖ 6-4. yüzyıl siyah firnisli seramikler limanın Bizans Dönemi'nden önce de yerleşim gördüğünü göstermektedir. Skyphos olduğunu düşündüğümüz ve MÖ 6-4. yüzyıla tarihlendirilen kap parçaları oldukça dikkate değerdir. Siyah firnisli skyphos kaidesinin bir kısmı üç parça halinde bulunmuş ve tümlenmiştir (Fig. 26).[11] Kaidesinin iç çapı 9, dış çapı ise 13,2 cm olup, gövdeye doğru genişleyen form kırık ve eksiktir. Kalın silindirik bir kaideye sahip olan siyah firnisli skyphos kaidesinin üst kısmında iki adet ince simetrik şerit bulunmakta ve kabın etrafını çevrelemektedir. Kaidenin altında kazıma çizgi şeklinde daire bulunmakta ve firnisin altında çark izleri belli olmaktadır. Benzer yapıda fakat ufak boyutlu form vermeyen seramik örneklerinin Mecidiye Kalesi'nde de bulunması çağdaş bir yapılaşmanın söz konusu olduğunu düşündürmektedir (Fig. 22).

Orta Tepe ve Ayazmabayırı Tepe

Orta Tepe, Mecidiye köyünden İbrice Limanı'na doğru giden Liman Yolu Sokağın 1. km'sinde, Mecidiye Kalesi'ne giden kuzeydoğu-güneybatı yönlü ilerleyen Kale Sokağın 700. metresinde sağda tarlaların ortasında bulunmaktadır (Fig. 6). Orta Tepe'de ve çevresinde yoğun yapılaşma ve seramiklere rastlanmış, alanda tespit edilen seramik ve yapı izlerinin çoğu kaçak kazılar sonucu ortaya çıkmıştır.

Orta Tepe'nin güneyinde bulunan Ayazmabayırı Tepe'nin yamaçları buluntu bütünlüğü bakımından Orta Tepe'nin devamı niteliğindedir (Fig. 6). Bu yerleşim alanının Mecidiye Kalesi ve günümüzde İbrice Limanı olarak belirtilen limanla bağlantısı olmalıdır. Ayazmabayırı Tepe[12] olarak adlandırılan alanın çevresindeki yerleşim yerinin olasılıkla lokalize edilmemiş İbrice olarak kaynaklarda yer alan yerleşmeye ait olabileceği düşünülmektedir (Fig. 8).[13]

Harman Tepe ve Toplar Tepe

Kalenin çevresinde yer alan yerleşim izlerinin olduğunu düşündüğümüz yerlerden bazıları Harman Tepe ve Toplar Tepe'dir (Fig. 6). Söz konusu tepeler I. Dünya Savaşı'nda mevzi, Cumhuriyet Dönemi'nde ise askeri tatbikat alanları olarak kullanıldığı için tahribata uğramıştır. Harman Tepe'nin konumu Mecidiye Kalesi ile karşılıklı olduğu için stratejik açıdan da önemlidir. Tepenin üzerinde yer alan su sarnıçları ve yamaçlarında yer alan yüzey buluntuları Mecidiye Kalesi ile kronolojik olarak paraleldir. Harman Tepe'nin güney yamacında yüzey üzerinde tespit edilen çatı kiremit parçaları ve pişmiş toprak antefiks parçası olduğunu düşündüğümüz önemli buluntular, (Fig. 27) bölgenin ve kalenin tarihlemesi hakkında bilgi vermektedir. Antefiks iki parça olarak bulunmuş ve tümlenmiştir. Kil, deve tüyü renginde (Munsell: 7.5YR 6/8) çok iyi pişirilmemiş olup, hamuru mika, saman ve kum katkılıdır. Palmetin üstü sağlam, ancak sağ alt kısmı ve palmet dalların altında ince bir plaka kırık ve eksiktir. Asimetrik olan palmet bir kalıpta şekillendirilmiştir.[14]

---

[9] Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşiv kayıtları için bkz.: K.6 - G.28, Miladi 07-09-1564.; K.6 - G.934, Miladi 27-03-1565.
[10] MS 4. yüzyıldan MS 12. yüzyıla kadar bkz.: Ginalis, Heher, Külzer, Preiser, Simeonov, 2019: 58.
[11] Benzer örnekler için bkz.: Hasdağlı 2017: 42-66, Kat. No. 1-13.
[12] 2022 yılında yapılan araştırma sonuçlarına dayanarak; *Harman Tepe, Orta Tepe, Ayazmabayırı Tepe* ve *İbrice Limanı*'nda farklı dönemlere ait yoğun seramik buluntuları ve kaçak kazı çukurlarının kesitlerindeki kalıntılardan dolayı Kültür ve Turizm Bakanlığı, Edirne Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü'ne her bir yer ile ilgili tarafımızca ayrı ayrı başvurulmuş, söz konusu bu alanların ivedilikle koruma alanı dahil edilmesi talep edilmiştir. Koruma kurulunun başvurularımıza dair çalışmaları halen devam etmektedir.
[13] Choisieul-Gouffier haritasındaki "İbridgi-Cobrys" yer işareti. Choisieul-Gouffier, 1842: C.2, Pl. 52.
[14] Edirne Arkeoloji Müzesi'ne teslim edilen eser, etütlük değerde koruma altına alınmıştır.

Mecidiye Kalesi'ni stratejik açıdan Harman Tepe ile bir bütün olarak düşünmek gerekmektedir. Bölgenin topografik haritası ve nehirlerin sedimentasyonu dikkate alındığında Antik Çağ'da Mecidiye Kalesi ile Harman Tepe arasındaki Kale Boğazı'nın deniz olduğu söylemek mümkündür (Fig. 6). Bu boğazdan kuzeye, Mecidiye köyüne doğru devam eden alanın deniz olması Antik Çağ'da şu anki İbrice Limanı'ndan daha büyük ve farklı bir limanın aranması gerektiğini düşündürmektedir.

TARTIŞMA VE DEĞERLENDİRME

Saros Körfezi'nin kuzey kıyısında yer alan Mecidiye Kalesi'nin tarihlendirilmesine ilişkin veriler kale ve bölgenin yakın çevresinde yapılan araştırmalar sonucundaki yüzey buluntularına dayanmaktadır. Bölgenin en önemli kıyı şeridinde yer alan kale özellikle ticaret ağı açısından stratejik bir konumda bulunmaktadır.

Mecidiye köyünün güneybatısında yer alan kalenin toponomisi ile ilgili birçok iddia bulunmaktadır. Kalenin bulunduğu koy, bölge halkı tarafından *Kale Koyu* olarak bilinmektedir. *İtalyan Koyu* son dönemlerde bölge halkının tercih etmediği bir isimlendirmedir. Bir diğer isim atıf *Magarisi Kalesi'*dir (Külzer, 2008:415, 504-505.; Kurtuluş, 2021c: 431-432). Bölgede yer alan eski yerleşim yerleri hakkında bilgiler veren kartografik kaynaklarda "Magarisi" ismi Gökçetepe köyüne atfedilmektedir.[15] Günümüzde bölge halkı Gökçetepe'ye halen "Mağriz" demektedir. Magarisi yerleşimi Piri Reis haritasında açık bir şekilde İbrice Limanı'nın doğusunda uzun bir mesafe aralığı ile gösterilmiştir ki bu mesafe günümüzde Gökçetepe sahilinin doğusunda yer alan kale ile birebir örtüşmektedir (Fig. 7) (Piri Reis: 342). Bu sebeple Mecidiye'de yer alan kaleye Magarisi isminin atfedilmesi doğru değildir.

Kuzey Saros kıyılarını içeren özellikle 16. ve 20. yüzyıl arasındaki kartografik ve portolan kayıtlarında kalenin teritoryumunda eski yerleşmenin ismine dair birçok atıf yapılmıştır. Kayıtlarda yer alan isimler arasında *İbrice* (Houdan: 1780), *Fassi* (Gastaldi: (1500? -1566), *Paxi* (Barocci: 1558), *Cobrys* (Houdan: 1780), *Xero* (Hase: 1743), *Abrigeou Zero* (Moithey: 1788)*, Dripia* (Bellin: 1772) bulunmaktadır. İbrice ismi Orta Çağ haritalarında en fazla atıf alan yerleşimdir, nitekim kalenin doğusunda bulunan liman günümüzde de İbrice Limanı olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu haritalarda İbrice kimi zaman deniz kıyısında kimi zaman içeride kimi zaman da liman ile bir bütün olarak işaretlenmiştir. Kalenin bahsedilen İbrice yerleşimiyle bütünlüğü düşünüldüğünde *"İbrice Kalesi"* olması muhtemeldir. Nitekim İbrice Limanı'nın batısında bulunan ve körfezin en güney ucunda yer alan burun haritalarda *İbrice Burnu* olarak isimlendirilmiştir (Fig. 8). Aynı zamanda 18. yy'da yapılmış bir haritada burnun bulunduğu yerde geniş bir alana *"İbrice Kalessi"* atfında bulunulmuştur (Fig. 28) (Mercenier: 1783). Bu sebeple kalenin İbrice Kalesi olarak isimlendirilmesinin yanlış olmayacağı fakat kalede hem bilimsel arkeolojik kazı çalışmalarının henüz başlamaması hem de yazılı kaynaklarda değişken olan yer isimleri kalenin arkeolojik veriler elde edilinceye kadar Mecidiye Kalesi olarak adlandırılmasının daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

Mecidiye Kalesi'nin İbrice yerleşimi ve İbrice Limanı ile bağlantısının olduğu düşünülmektedir. İbrice yerleşiminin ise Orta Tepe ve Ayazmabayırı Tepe'nin bulunduğu konumla olan ilintisi söz konusudur. İbrice yerleşimi, İbrice Limanı ve Mecidiye Kalesi arasındaki kara yolu bağlantılarının birbirine yakın uzunlukta olduğu belirlenmiş,[16] bu sebeple stratejik öneme sahip liman ve kaleyi yerleşmenin teritoryumu içinde değerlendirmek mümkündür.

Mecidiye'nin ve İbrice Limanı'nın bulunduğu konum, Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde oldukça önemli bir lokasyona sahiptir. İbrice Limanı ve Mecidiye Kalesi'nde tespit edilen MÖ 6-4. yüzyıla tarihlendirilen erken seramik örnekleri, bölgede yerleşimlerin başlangıcı ile ilgili önemli buluntulardır. Kalenin sur duvarlarında kullanılan bosajlı taşlar ise kalede Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde inşa faaliyetlerinin yürütüldüğünü göstermektedir. Harman Tepe'de tespit edilen iki adet sarnıç ve pişmiş toprak antefiks parçası da bölgenin Hellenistik Dönem'deki iskânını desteklemektedir.

Bölgede henüz kesin yer tespiti yapılmamış birkaç yerleşim yeri bulunmaktadır (Külzer, 2014: 49-60). Tabula Peutingeriana'da geçen *Colla* bu kentlerden biridir. Colla'nın yeri, Barrington Atlas'ta İpsala'nın Küçükdoğanca köyünde bulunan Karagöl'ün kuzeyinde verilmiştir.[17] Bu lokasyon tahmini olmakla birlikte Tabula Peutingeriana verileri temel alınarak yorumlanmıştır. Fakat Colla'nın aranması gereken bölge tarafımızca Saros

[15] Piri Reis'in Saros Körfezi haritasında Magarisi Kalesi'nin yeri açık bir şekilde İbrice Limanı'nın doğusuna verilmiştir.

[16] İbrice yerleşimi olarak düşünülen Ayazmabayırı Tepe ve Orta Tepe'nin İbrice Limanı'na olan uzaklığı yaklaşık 2,5 km, kaleye olan uzaklığı ise 3,2 km'dir. Kale ile limanın ortak noktası olan İbrice yerleşimine giden antik yollar ile ilgili çalışmalarımız devam etmektedir.

[17] BAtlas 51 G3. (https://pleiades.stoa.org/places/501388) (https://omnesviae.org/) (28.05.2023)

Körfezi'nin kuzey kıyıları, Mecidiye ve çevresi olmalıdır. Bölgenin geçiş noktası olması ve Trakya Khersonesosu'na, İpsala'ya ve Enez'e stratejik uzaklıkta olması son derece önemlidir.[18] MÖ 6-4. yüzyıldan Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar somut arkeolojik kalıntıların mevcut olduğu bu alanın Colla yerleşimi olmasının ihtimali üzerinde durulmakta fakat yüzeyde yerleşim vasfında değerlendirilebilecek mimari kalıntı tespiti ve epigrafik buluntu olmadığı için şimdilik bir öneri olarak değerlendirilmektedir.

Mecidiye Kalesi'nde 2022 yılında yaptığımız araştırmalar sonucunda, Mecidiye ve yakın çevresindeki yüzey buluntuları tarihsel topografyayı yeniden okumaya olanak tanımış, bölgenin yapılaşma süreci hakkında yeni bilgiler sunmuştur. Körfezin kuzey kıyısında yer alan Mecidiye Kalesi'nde toponomi ve tarihlendirme ile ilgili yapılan kısmi araştırmalar değerlendirilmiş, Saros Körfezi'nin daha önce kapsamlı araştırılmamış kuzey kıyılarında şimdiye kadar hiç bilinmeyen yerleşimler hakkında yeni öneriler sunulmuş, korunması ve belgelenmesi hususunda somut adımlar atılmıştır. Bölgede yaşanan çarpık yapılaşma, ikincil konut kullanımı ve taş ocaklarının doğal sit ve arkeolojik sit alanlarına verdiği tahribatın kısmen önüne geçebilmek amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla çalışmalar sürdürülmektedir. Bölge arkeolojisi hakkında yeni veriler sunmaya ileriki yıllarda da devam edilecektir.

TEŞEKKÜR

Edirne ili Keşan ilçesi Mecidiye köyü, G17-d4 pafta (1/10000), 1686 parselde, Kale Boğazı mevkide yer alan kaledeki araştırma, kazı ve belgeleme çalışmaları, Edirne Müze Müdürü Sn. Şahan Kırçın başkanlığında, Trakya Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ahmet Yaraş'ın bilimsel danışmanlığında yürütülmüştür. Mecidiye Kalesi Kazı Projesi, Edirne Valisi Sn. Hüseyin Kürşat Kocabıyık'ın çabaları sonucu Edirne Valiliği ve Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürü Sn. Kemal Soytürk ve Edirne Müze Müdürü Sn. Şahan Kırçın'ın desteğiyle, Keşan Belediyesi, Keşan Ticaret Odası, Keşan Borsası, ESTAB, Mecidiye Köyü Muhtarlığı ve Mecidiye halkının katkıları ile gerçekleşmiştir. Katkılarından dolayı yukarıda andığımız tüm kişi, kurum ve kuruluşlara teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

Strabon, *Coğrafya,* VII. (http://www.perseus.tufts.edu/) (28.05.2023)

Titus Livius (Livy), The History of Rome, XXXIII. (http://www.perseus.tufts.edu/) (28.06.2023)

Beksaç, E. (2012), Kuzeybatı Anadolu ve Trakya'da Erken Kültistik Kaya (Kaya Oyma ve Megalit) Anıtları ve Kült Alanları Projesi Edirne Kırklareli Yüzey Araştırması 2011, **Araştırma Sonuçları Toplantısı** 30/1, s. 41-50.

Beksaç, E., Nurengin Beksaç, Ş. (2017), Kuzey Batı Anadolu ve Trakya'da Erken Kültistik Kaya (Kaya Oyma Megalitik) Anıtlar ve Kült Alanları Projesi Edirne ve Kırklareli İlleri Yüzey Araştırması ve Bağlantılı Kült Alanları Çalışmaları", **Araştırma Sonuçları Toplantısı** 34/1, s. 609-622.

Choiseul-Gouffier, M. G. F. A. (1842), **Voyage Pittoresque Dans l'Empire Ottoman Atlas,** 2. Baskı, Paris.

Çaylak Türker, A. (2014), The Byzantine Castle in Akbaş on Thracian Chersonessos, **Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic** 9/8, s. 1-11.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, K.6- G.28, Miladi 07-09-1564.; K.6- G.934, Miladi 27-03-1565.

Dikbaş, A. (2001), "Saros Körfezi Kuzeyi'nin (Yaylaköy-Mecidiye; Edirne İli) Jeolojisi ve Neojen Çökellerinin Stratigrafisi", İstanbul Teknik Üniversitesi Avrasya Yerbilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Ginalis A., Heher D., Külzer A., Preiser K. J., Simeonov G. (2019), **Harbours and Landing Places On The Balkan Coasts of The Byzantine Empire (4th To 12th Centuries),** Ed. L. Werther, H. Müller, M. Foucher, European Harbour Data Repository, Jena.

Hasdağlı, İ., (2017), Bir Deneme Parçası Işığında Doğu Thrakia'da Attika Taklidi Siyah Firnisli Seramik Üretimi, **Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi** 7/13, s. 42-66.

[18] Külzer bölgede yer alan bazı kentlerin lokasyonunun yanlış verildiğini söylemektedir, bkz.: Külzer, 2014: 53-59.

Karaca, E., (2016), "Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem'de Doğu Thrakia", Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Doktora Tezi), İzmir.

(2019), **Milattan Önce Birinci Binde Doğu Trakya**, Homer Kitabevi, İstanbul.

Kurtuluş, İ. H. (1997), Trakya Bölgesi Kırklareli Edirne Tekirdağ Çanakkale İllerinde Türk Dönemi Kaleleri, **Araştırma Sonuçları Toplantısı** 14/2, s. 31-54.

(1999), Trakya'nın Trak Dönemi Kaleleri, **İlgi** 96, s. 22-27.

(2020), "Edirne İl Sınırları İçindeki Kalelerin Tespit ve Değerlendirmesi", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Doktora Tezi), İstanbul.

(2021a), **Edirne Kaleleri**, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Yayınları, İstanbul.

(2021b) Keşan Kaleleri, **Keşan Araştırmaları, Keşan'ın Kurtuluşunun 100. Yılına Armağan**, yay. haz. F. Çalik Orhun, B. Ocak, Trakya Üniversitesi, Edirne.

(2021c), Edirne İli, Keşan İlçesi, Mecidiye Köyü, İtalyan Koyundaki Magarisi Kalesi", **24. Uluslararası Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Kitabı** *(7-9 Ekim2020)*, yay. haz. E. Kavalçalan, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir, s. 428-450.

Külzer, A. (2007), Die Küstengestade des Golfs von Saros und der thrakischen Chersones von der Antike bis zur frühen Neuzeit: einige Anmerkungen, **Byzantina Mediterranea: Festschrift für Johannes Koder zum 65. Geburtstag,** Ed. K. Belke, E. Kislinger, A. Külzer, M. A. Stassinopoulou, Böhlau, Viyana, Köln, Weimar, s. 353-363.

(2008), **Tabula Imperii Byzantini 12, Ostthrakien (Europe),** Ed. J. Koder, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Viyana.

(2008), "Ostthrakien (Eurōpē)", TIB/12, Österreichische Akademie der Wissenschaften Philosophisch Historische Klasse Denkschriften, Band 369, Viyana.

(2014), Verkehrsrouten am Melas Kolpos (Saros Körfesi). Land- und Seeverbindungen im Grenzgebiet der thrakischen Provinzen Rodopē und Eurōpē, **Sanat Tarihi Dergisi** XXIII/2, s. 49-60.

Özdoğan, M. (1983), "*Doğu Marmara ve Trakya Araştırmaları 1982"*, **Araştırma Sonuçları Toplantısı** 1, s. 63-68.

(1987), "*1986 Yılı Trakya ve Marmara Bölgesi Araştırmaları"*, **Araştırma Sonuçları Toplantısı** 5/2, s. 157-172.

(1988), "*1987 Yılı Edirne ve Balıkesir İlleri Yüzey Araştırması"*, **Araştırma Sonuçları Toplantısı** 6, s. 571-590.

Piri Reis, Kitab-ı Bahriyye, Yay. Haz. Yavuz Senemoğlu, Tercüman 1001 Temel Eser/19, 1973.

Sayar, H. M. (2002), "*Trakya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları",* **Araştırma Sonuçları Toplantısı** 19/2, s. 99-110.

(2003), "*Trakya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları",* **Araştırma Sonuçları Toplantısı** 20/2, s. 51-58.

(2013), "*Trakya'da Epigrafi ve Tarihi-Coğrafya Araştırmaları",* **Araştırma Sonuçları Toplantısı** 30/1, s. 69-72.

Soustal, P. (1991), **Tabula Imperii Byzantini 6, Thrakien (Thrake, Rodope und Haimimontos),** Ed. H. Hunger, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Viyana.

Talbert, R. J. A. (2000), **Barrington Atlas of the Greek and Roman World**, Princeton: Princeton University Press.

E - KAYNAKLAR

Barrinton Atlas, (https://pleiades.stoa.org/places/501388) (https://omnesviae.org/) (28.05.2023)

BnF (Bibliothèque nationale de France) Gallica: (https://www.bnf.fr) (28.03.2023)

Barocci, G., 1558. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53033790j/f1.item.zoom#) (25.03.2023)

Bellin, J. N., 1772. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b5962811g/f1.item.zoom#) (25.03.2023)

Callol, I.A.M., 1700'ler. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b531007184/f1.item.zoom#) (26.03.2023)

Fer, N., 1715. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53036641k/f1.item.zoom#) (21.03.2023)

Gastaldi, G., 1500?-1566. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8442070f/f1.item.zoom#) (12.03.2023)

Hase, J. M., 1743. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b59639559/f1.item.zoom#) (12.03.2023)

Houdan, F., 1780. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8494366k/f1.item.zoom#) (12.03.2023)

Honoré, G., 1742. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53100977x/f1.item.zoom#) (10.03.2023)

Klement, A., 1900-1910. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8443667b/f1.item.zoom#)(10.03.2023)

Mercenier, A., 1783. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53100631f/f1.item.zoom#) (10.03.2023)

Moithey, M. A., 1788. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53033751b/f1.item.zoom#) (17.03.2023)

Robert de Vaugondy, D., 1756. (https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b5962795t/f1.item.zoom#) (17.03.2023)